

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue 5 (Ağustos/August 2021), s. 334-343.
|| Geliş Tarihi-Received: 30.03.2021
|| Kabul Tarihi-Accepted: 30.07.2021
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.906693

Ahmet Ümit'in Kırlangıç Çığılı Adlı Romanında Göç ve Mülteci Meselesi

The Issue of Migration and Refugees in Ahmet Ümit's Novel Swallow Scream

Zehra ERGEÇ*

Öz

Ahmet Ümit'in (1960 -...) *Kırlangıç Çığılı* (2018) adlı romanı, polisiye özellikle olmasına rağmen çeşitli sosyal meseleleri de bünyesinde barındırır. Romanda, göçmenlere ve mültecilere dair konuların önemli bir yer tuttuğu gözlemlenir. Çalışmada, Ahmet Ümit'in *Kırlangıç Çığılı* adlı romanındaki mülteci, göç ve göçmen konularının işleniş biçimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Yazar bu eserinde, Suriye'deki iç savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınan mültecilerin yaşamlarını gözler önüne serer. Suriyeli göçmenlerin çaresizliğini, yaşadıkları dramlar ve acıları konu edinir. Ayber, Azez, Bercis, Cabir, Fahhar el Kutubi, Medeni, adlı karakterler aracılığıyla göçmenlerin baş etmek zorunda kaldıkları sıkıntıları aktarır. Göçmenler üzerinden yapılan yasa dışı organ ticaretini çarpıcı bir biçimde anlatır. Organ mafyasının göçmenlerin çaresizliğinden faydalanarak onları nasıl sömürmeye çalıştığını tüm boyutlarıyla ele alır. Göçmen sığınma merkezlerinin çalışmalarıyla ilgili meselelere yer verir. Kırlangıçlar, göçmen kuşlardır. Bu sebeple romanda göçmenler, kırlangıç kuşlarına benzetilir. Kırlangıçların çığılının, bir bakıma göçmenlerin çığılını temsil ettiği düşünülebilir. Ahmet Ümit, *Kırlangıç Çığılı* romanında hem insanlık tarihi kadar eski hem de güncel bir mesele olan göç ve göçmen konusunu işleyerek edebiyat tarihinde önemli bir esere imza atmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kırlangıç Çığılı*, mülteci, göç, göçmen.

Abstract

Although Ahmet Ümit's novel, *Swallow Scream* is a detective feature, it also contains various social issues. It is observed that issues related to immigrants and refugees occupy an important place in the novel. In the study, it was aimed to reveal the way of handling the issues of refugee, immigration and immigrants in Ahmet Ümit's novel *Swallow Scream*. The author of this work, to escape the civil war in Syria refugees who took refuge in Turkey reveals the life. He tells about the desperation, tragedy and suffering of Syrian migrants. Through the characters of Medeni, Ayber, Bercis, Fahhar al Kutubi and Azez, he conveys the difficulties that immigrants have to deal with. He strikingly describes the illegal organ trafficking through immigrants. He explains in all its dimensions how the organ mafia seeks to exploit the immigrants by taking advantage of their desperation. He covers issues related to the work of immigration asylum centers. Swallows are migratory birds. For this reason, immigrants are likened to swallow birds in the novel. One might think that the swallows' cry represents, in a way, the cry of the migrants. Ahmet Ümit has made an important work in the history of literature by handling the subject of migration, which is both an old and a current issue as much as human history, in his novel *Swallow Scream*.

* Öğr. Gör. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, e-posta: ergec_zehra@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6949-9124>

Key words: *Swallow Scream*, refugees, migration, immigrant.

Giriş

Göç, “dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden, bir başkasına yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketi” olarak tanımlanabilir (Akkayan 1979: 21). Toplulukların veya bireylerin bir yerden başka bir yere mekânsal boyutta hareketi olan göç, çeşitli faktörlere dayanan bir eylemdir. Göç; doğal afetler, kuraklık, susuzluk, sağlık, iş, eğitim, siyasî baskılar, soykırım, savaş, ötekileştirilme, yaşam şartlarını iyileştirme isteği gibi sebeplerle gerçekleştirilen sosyal bir hadisedir.

Göçler, genel olarak “gönüllü göçler” ve “zorunlu göçler” olmak üzere iki kategoriye ayrılır. Gönüllü göçler, insanların çeşitli sebeplere dayalı olarak kendi iradeleri ile karar verdikleri göç türüdür. Bireylerin kendi seçimleri esastır. “Daha mutlu, daha huzurlu ve müreffeh bir hayat sürme uğruna insanlar bazen oldukça ağır şartlar altında” buldukları yerden başka yerlere gitmeye çalışırlar (Şahin 2011: 82). Eğitim, iş, sağlık, daha iyi yaşam şartlarına sahip olmayı istemek gibi etkenlerden dolayı gönüllü göç gerçekleştirilebilir. Zorunlu göç ise, insanların kendi iradelerinin dışında çeşitli faktörler sebebiyle yaşadıkları yerleri sürekli veya geçici olarak terk etmek durumunda kalmasıdır. Doğal afetler, siyasi veya dinî baskılar, soykırım, işsizlik, açlık, susuzluk, kuraklık, savaş gibi etmenler zorunlu göçe sebebiyet verebilir. Zorunlu sebeplerle gerçekleşen dış göç, “dünyanın her yerinde toplumların ve bireylerin yaşamını sosyal, ekonomik ve psikolojik bakımdan çok yönlü etkilemiştir” (Doğramacıoğlu 2009: 156). Göç hareketleri, hem göç edenlerin hem de göç alan bölgelerdeki yerleşiklerin kültürel, sosyal ve ekonomik hayatını derinden sarsan önemli unsurlardan biridir. Göçe maruz kalan yerleşim alanlarında çeşitli problemlerin de baş göstermesi kaçınılmazdır. Göçmenlerde ise aidiyet duygusu, kültür buhranları, kimlik ve adapte olamama gibi sorunlar gözlemlenir. Göç ettikleri toplum içinde yalnızlık, yas, yabancılık, ötekileştirilme, ev sahibi ülkenin dilini bilmemekten kaynaklanan iletişim problemleri göçmenlerin en çok yaşadığı sorunların başında gelir.

En az insanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göç, birçok farklı disiplinde işlenen konuların başında gelir. Güncel ve güncel olmayan tarih ile sıkı bağı bulunan edebiyatta, göç olgusuna sıkça yer verilir. Ahmet Ümit de *Kırlangıç Çılgılığı* romanında yakın tarihe ait bir göç meselesi üzerine eğilmiştir. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde, yazarın *Kırlangıç Çılgılığı* romanı tanıtılacak ve söz konusu eserde göç, göçmen ve mülteci meselelerini ele alış biçimi açığa çıkarılacaktır.

Kırlangıç Çılgılığı’nda Göç ve Mülteci Meselesi

Kırlangıç Çılgılığı Romanı

Ahmet Ümit’in 2018 yılında Everest Yayınları tarafından yayınlanan *Kırlangıç Çılgılığı* romanı, elli yedi bölümden meydana gelir. Her bölümün kendi muhtevasıyla ilgili özel başlığı mevcuttur.

Polisiye roman niteliğindeki eserde olaylar, eski bir seri katil olan Körebe’nin kimliğine bürünerek İstanbul’da birçok cinayet işleyen kişinin bulmasına yönelik ilerler. Olay örgüsü, konu itibarıyla iki farklı düzlemde kurgulanır. Bunlardan birincisi, çocuk tacizcilerini öldüren bir seri katil ve bu seri katilin arkasına sığınarak işlenen çıkar cinayetlerinin oluşturduğu olaylardır. İkincisi ise, organ mayfası tarafından mülteci çocukların organlarının satılması ekseninde gelişen olaylardır. Organ nakli ameliyatları, sağlıksız koşullarda ve gayriresmî biçimde gerçekleştirilir. Bu sebeple organları alınan mülteci çocuklar ölür. Bu iki farklı olay, Komiser Nevzat nezdinde birleşir.

Tahkiye etme esasına bağlı metinler anlatıcıya ihtiyaç duyar. “Her yazar, ifade etmek

istediği düşünceye, nakledeceği vak'aya ve eserine vermek istediği şekle göre anlatıcı veya anlatıcılar yaratmak zorundadır" (Boynukara 1997: 14). Ahmet Ümit, *Kırlangıç Çılgılığı'nda*, kahraman bakış açısını kullanmıştır. Yazarın birçok romanında karşımıza çıkan Başkomiser Nevzat, romanın anlatıcısı konumundadır. Suriyeli göçmenlerin yaşadığı olaylar, Başkomiser Nevzat'ın gözünden aktarılır.

Kırlangıç Çılgılığı'nda Şahıs Kadrosu Bağlamında Göçmenler

Yazar, katilin tespit edilmesini bekleyen meraklı okurlarını hikâyenin içine çekerken, onların Medeni, Ayber, Bercis, Fahhar el Kutubi, Azez adlı karakterler aracılığıyla göçmenlerin yaşantısına tanıklık etmesini sağlar. Göçmenlerin karşılaştıkları çeşitli zorluklarla mücadele ediş süreci, romanın ana temalarından biridir. Küresel bir sorun olan mülteci meselesi, Suriye'de yaşanan iç savaş üzerinden kurguya dâhil edilir. Suriye'deki iç savaştan kaçan mültecilerin hayata tutunmaya çalışırken başlarına gelen olaylar işlenir. Romanda anlatıcı görevi üstlenen Başkomiser Nevzat'ın gözünden göçmenlerin dramları aktarılır.

Azez: Suriye'deki iç savaştan Türkiye'ye kaçan beş- altı yaşlarında kimsesiz bir çocuktur. Esmer, siyah saçlı, güzel bir kız çocuğu olarak tasvir edilen Azez'i, Evgenia evlatlık alıp büyütme ister. Fakat onu himayesine alan Medeni bu duruma karşı çıkar. Nevzat, Azez'e her baktığında kızı Aysun'u hatırlar. Azez'i evlatlık alma konusunda önceleri sevgilisi Evgenia'yı desteklemese de göçmenlerin yaşadıklarına tanık oldukça görüşleri değişir. Azez'i evlatlık alma fikrine sıcak bakmaya başlar.

Fahhar el Kutubi: Azez'in ağabeyi olan Fahhar, henüz on üç yaşındayken hayata gözlerini yumar. Medeni, Fahhar'ın öz yeğeni olduğunu iddia eder. Ancak gerçek böyle değildir. Medeni ve eşi, Fahhar'ın böbreğini organ mafyasına satmıştır. Bu olayın üzerinden altı ay geçtikten sonra bir sabah işe gitme gerekçesiyle evden çıkan Fahhar, ortadan kaybolur. Şişli'de bir pastanede çalışan Fahhar'ın neden işe gitmediği herkesin aklında bir soru işareti bırakır. Cesedinin Kasımpaşa sahiline vurmasıyla onunla ilgili acı gerçekler açığa çıkar. Fahhar, göç sebebiyle sadece yurdunu ve evini geride bırakmamış, hayatını da yitirmiş bir çocuktur.

Medeni: Suriye'deki iç savaştan önce tercümanlık yapan Medeni, savaş başlayınca kaçıp Türkiye'ye sığınan yaşlı bir mültecidir. Eşi ve yeğeni olduğunu iddia ettiği iki çocukla (Fahhar ve Azez) birlikte Feriköy'de bir göçmen kampı olan Sığınma Evleri'nde ikâmet eder. Hacettepe Üniversitesinde Türkçe Tercümanlık okuyan Medeni, Suriye'deyken Türkiye'den gelen devlet ve iş adamlarına uzun süre tercümanlık yapmıştır. Ancak Türkiye'ye geldiğinde çaresiz kaldığı için yasa dışı organ ticareti işine girer. Kaza sonucu boğularak yaşama veda eden Fahhar'ın böbreğini satmıştır. Ancak Fahhar'ın ölümünün kaza olduğuna ikna olmaz. Onun organ mafyası tarafından öldürülmüş olduğuna inanır. Bu düşüncesini Komiser Nevzat'a söyler. Ona güvenip güvenmemekte tereddüt eden Komiser Nevzat, Medeni'nin dış görüşünü şu şekilde tasvir eder: "*Hoş bir esmerliği vardı, toprak rengi gözleri derin bir anlam katıyordu uzun yüzüne*" (Ümit 2018: 81). Komiser Nevzat, yeterli beslenemediği için çok zayıf olan yaşlı adamın elini sıkarken canını yakmaktan korkar. Parmakları çok cılız olduğu için elini belli belirsiz sıkarak yetinir. Ürkek bir yapısı olduğunu düşündüğü Medeni'nin organ mafyası ile iş birliği yapacağına ihtimal vermez.

Cabir: Feriköy'deki göçmen kampı olan Sığınma Evleri'nde yaşayan Suriyeli bir göçmendir. Down sendromlu çocuğu Bercis'in böbreğini para karşılığında organ mafyasına satmıştır. Ne yazık ki Bercis'in bünyesi ameliyatı kaldıramaz. Bercis ameliyathaneden sağ çıkamaz. Cabir, Bercis'in ölümünden dolayı vicdan azabı çeker.

Ayber: Cabir'in eşi olan Ayber bir Türkmen'dir ve Türkçe'yi çok güzel konuşur.

Çocuğu Bercis'in ameliyatını gerçekleştirip ölmesine sebep olan Doktor Kansu'yu teşhis ederek olayların gün yüzüne çıkmasına katkı sağlar. Çocuğunu koruyamadığı, onun ölümüne sebep olduğu için çok pişmandır.

Bercis: Cabir ve Ayber'in oğludur. Down sendromlu bir çocuktur. Cesedi, Sarıyer'deki ormanlık arazide bulunur. Yapılan otopside iç organlarının alındığı ortaya çıkar.

Evgenia: Komiser Nevzat'ın Rum asıllı sevgilisidir. Tatavla'da bir meyhane işletir. Azez adında Suriyeli göçmen kızı evlatlık almak için çok uğraşır. Merhametli, sakin, yardımsever ve sevgi dolu bir kişiliğe sahiptir.

Marika: Rum asıllı Marika, Evgenia'nın ninesidir.

Zeynep: Bulgaristan göçmeni bir ailenin en büyük çocuğu olan Zeynep, bir komiserdir. Yaşadığı zorluklara rağmen okuyup meslek sahibi olması yönünden romandaki ideal kadın tipini yansıtır. Genç yaşına rağmen işinde büyük başarılar elde etmiştir.

Roman, Suriyeli göçmenlerin sorunlarına odaklansa da şahıs kadrosunda sadece Suriyeli göçmenler yer almaz. Ayber, Türkmen göçmeni; Marika ve Evgenia, Rum göçmenler; Zeynep, Bulgaristan göçmeni olarak kurguya dâhil olur.

Mekânsal Ötekileşme: Göçmen Kampı

Mekân, bireyin varoluşunun konumlandığı yer olması bakımından önem arz eder. *"Roman gibi gelişmiş anlatı yapılarında mekân, varoluş kaygısıyla ilgili bir duraksamadır; zamanın sonsuz akışında yitip gitmek istemeyen insanın tutunduğu "dışardaki içerdelik" niteliğinde bir yerdir"* (Korkmaz 2017: 11). *Kırlangıç Çılgılığı'nda* ana mekân İstanbul'dur. Romanda olaylar, İstanbul'un birçok farklı semtinde gerçekleşir. Bu semtlerin arasında Suriyeli sığınmacıların yaşadığı Feriköy de yer alır. Burada büyük bir göçmen kampı bulunmaktadır ve romandaki olayların bir kısmı bu göçmen kampında geçer.

Göçmen kampları, yersiz yurtsuzluğun açık ve somut bir göstergesidir. Bu sebeple göçmenler, kolektif değil daha bireysel yaşama imkânı sunan bir ev özlemi çeker. Ev, bireye aidiyet hissi verir. Ev, *"bizim dünyadaki köşemizdir. Çoğu zaman söylendiği gibi, ilk evrenimizdir"* (Bachelard 2017: 34). Romanda, Cabir ve Ayber vasıtasıyla göçmenlerin yuva arayışına dikkat çekilir.

Komiser Nevzat, cesedi bulunan Bercis adlı çocuğun ailesinin yaşadığı Feriköy'deki göçmen kampına gider ve olayı soruşturmaya başlar. Öncelikle kampın yöneticisi Maksut'tan çocuğun ailesi hakkında bilgi alır. Bercis'in cesedinin iç organları çalınmış şekilde ormanlık alana atıldığı öğrenen Maksut, bu işte çocuğun ailesinin de parmağı olabileceğini ileri sürer. Neden böyle bir fikre kapıldığına dair şu şekilde bir açıklamada bulunur: *"Gözlerimle görmedim, konuşmalarına da şahit olmadım, ama birkaç kez siyah bir BMW geldi buraya. Bercis'i ve babası Cabir'i alıp götürdüler, alıp getirdiler. Sonra bunların eline biraz para geçti. 'Gerisi gelecek,' demişler öteki Suriyelilere, 'Ev alacağız, yakında buradan kurtulacağız,' demişler. Tabii ben, sadece duyduklarımı söylüyorum..."* (Ümit 2018: 296). Maksut, Bercis'in ailesinin sığındıkları göçmen kampından 'kurtulmak' istediklerini bildiği için onların organ mafyası ile iş birliği içinde olduğunu düşünür.

Komiser Münir, Bercis'in organlarını sattıkları için Ayber ve Cabir'e ceza alma ihtimalleri olduğunu ima eder. Bunun üzerine Ayber, *"Sen ne bilirsin bizim halimizi? Sen ne bilirsin üç çocukla, yabancı bir memlekette yaşamayı. Belinde silah, elinde hükmünle dikilmişsin karşıma. Hadi mahkûm et bizi, hadi hapise yolla. Zaten ne farkı var burada yaşamamanın hapisten"* diyerek serzenişte bulunur (Ümit 2018: 298). Ayber için göçmen kampında yaşamak ile

hapse girmek arasında bir fark yoktur. Mevcut düzene şu sözlerle itiraz eder: “Evet, teşekkür ederiz bizi misafir ediyorsunuz. Ama her gece buradan fuhuşa giden kızları görmüyor musunuz? Her sabah dilenmeye giden çocukları görmüyor musunuz?” (Ümit 2018: 298). Ayber, kendilerine kucak açtığı için Türkiye’ye minnettardır (Ümit 2018: 298). Fakat göçten önceki yaşamına özlem duyar. Tek hayali, çekirdek ailesiyle birlikte yaşayabilecekleri bir yuvaya sahip olmaktır.

Göçmen kampları, bir yandan göçmenlere sığındıkları ülkede barınma imkânı sağlarken diğer yandan onların yersiz yurtsuzluğunu somutlaştıran mekânlarıdır. Göçmen kampları, mekânsal ayrışmayı belirginleştiren göstergelerdendir. *Kırlangıç Çılgılığı*’nda, Suriyeli göçmenlerin yaşadığı Feriköy’deki göçmen kampı hem sığınılan bir barınma mekânı hem de yersiz yurtsuzluğun somut göstergesi olma özellikleriyle yer alır.

Ticaretin Kirli Yüzü: Organ Kaçakçılığı

Göçmenlerin, ev sahibi ülkelerde maddi -manevi sömürülmeleri konusu, *Kırlangıç Çılgılığı*’nda ‘organ kaçakçılığı’ bağlamında ele alınmıştır. Yazarın, gerçekçi bir üslupla bu konuyu yansıttığı görülür. Fahhar el Kutubi’nin cansız cesedinin serin sulara bulunması ve Medeni’nin morgda onu teşhis ederken sarf ettiği sözler vasıtasıyla organ kaçakçılığıyla ilgili olaylar, romanın kurgusuna girer.

Komiser Münir, Fahhar’ın denize düşüp boğulduğunu söyler. Ancak, çocuğun öz yeğeni olduğunu iddia eden Münir, Fahhar’n çok iyi yüzdüğünü belirtir ve “Onu öldürdüler, Fahhar’ı öldürdüler” diye feryat etmeye başlar (Ümit 2018: 135). Çocuğun cansız bedenini evirip çevirir. Medeni’nin bu tepkisini anlamayan memurlar, onu morgdan çıkarmak ister. Ancak Medeni komiserlere Fahhar’ın ameliyat izini gösterir. Fahhar olaydan altı ay önce böbrek ameliyatı olmuştur. Medeni, Fahhar’ın böbrek rahatsızlığı olduğunu, bu sebeple böbrek nakli ameliyatı olmak zorunda kaldığını söyler. Ancak komiserler, çocuğu boğulurken gören bir şahit olduğu için bu olayın üzerine çok gitmemeyi tercih eder:

“Kaza olduğundan emindi çünkü olayı gören Suriyeli başka bir çocuk vardı. Fahhar’ın Lazkiye’den arkadaşı Muhtar. O gün ikisi birlikte işi kırarak yüzmeye gitmişlerdi. Fahhar’ın hastalığı tatlı bir yalandı, işten kaytarmak için uydurmuştu. Hastane yerine iki kafadar Samatya kıyılarına gitmişlerdi. Öğleden sonra Muhtar işine dönmüş ama Fahhar orada kalmıştı. Bu sabah Muhtar, arkadaşının çalıştığı pastaneye uğramış, Fahhar’ın kaybolduğunu öğrenince korkmuş durumu babasına anlatmış, birlikte karakola gitmişlerdi. Olay Münir’e intikal edince, tecrübeli komiser anlatılanlarla yetinmemiş, Muhtar’ın yüzdük dediği bölgeye iki memur yollamıştı. Olay yerine giden memurlar, Fahhar’ın kayalıklarda giysilerini bulmuşlardı. Suriyeli çocuk, denizde boğulmuş olmalıydı. Bunları Münir anlatmıştı ama şimdi aniden fikir değiştirerek, Fahhar’ın öldürülmüş olabileceğini söylüyordu. İşin tuhafı, Medeni’nin bu açıklamayı benim kadar yadırgamamasıydı” (Ümit 2018: 136).

Komiser Münir, Medeni’nin organ ticareti işi yaptığından şüphelendiğini ve ona güvenmediğini Komiser Nevzat’a söyler: “Şimdi Başkomserim şöyle bir durum var. Suriyeli göçmenler üzerinden organ kaçakçılığı yapılıyor. Uluslararası bir şebeke, bu insanları kandırıyor, her organ için ayrı bir piyasa kurmuşlar. İşin boyutları da epeyce büyük. Basına fazla yansımaya da çok yaygın bir olay bu” (Ümit 2018: 137-38). Komiser Nevzat’ın bu duruma ihtimal vermemesi üzerine, Komiser Münir sözlerine şöyle devam eder: “Düşünsenize Suriyeli göçmen bir çocuğa böbrek nakli yapılacak. Sağlıklı olanlara yardım etmiyorlar, hasta olan bir çocuğa bu kadar özen gösterecekler... Yok Başkomserim, bence çocuğun böbreğini çaldılar” (Ümit 2018: 138). Komiser Münir, bu konunun aydınlatılması için otopsi yapılmasını teklif eder. Medeni’nin ‘çaresiz’, kendinden ‘yardım dileyen yüzü’ aklına gelen Komiser Nevzat, organ kaçakçılığı yapmayı ona yakıştıramaz. Komiser Münir ise olaylara daha gerçekçi bir

tutumla yaklaşır ve parasızlığın “insana her türlü kepezeliği” yaptırabileceğini ileri sürer (Ümit 2018: 139). Bir başka Suriyeli göçmen çocuğun da böbrek ameliyatı sebebiyle hayatını kaybetmesiyle komiserler ve ekipleri olayın aydınlatılması için çalışmalara başlarlar.

Komiser Nevzat’ın sevgilisi Evgenia, Fahhar’ın kardeşi Azez’i evlat edinmek istemektedir. Ancak Azez’in yaşadığı göçmen kampında başka bir çocuk ölünce Azez’in hayatından çok endişe eder ve geç kalmış olabileceği endişesine kapılır. Evgenia, Komiser Nevzat’a bu durumu haber verir ve ondan yardım ister: “Azez iyi de başka bir çocuk ölmüş (...) Feriköy’deki sığınmacılardan birinin çocuğu. Bir aydır kayıpmış, cesedini Sarıyer’de bulmuşlar. Fahhar gibi... Ama bu çocuk boğulmamış, ormanlık arazide köpekler çıkarmış topraktan... Gizlice gömmüşler çocuğu (...) Galiba organlarını çalmışlar” (Ümit 2018: 290). Söz konusu kampın Fahhar’ın amcası Medeni’nin de yaşadığı yer olması Komiser Nevzat’ın da içine kurt düşmesine sebep olur, Azez’in de öldürülen çocuklarla aynı sonu yaşamasından korkar.

Cansız bedeni ormanda bulunan bu çocuğun adının Bercis olduğunu öğrenirler. Bercis, günlerdir kayıp olmasına rağmen ailesi onunla ilgili herhangi bir ihbarda bulunmamıştır. Komiserler, Bercis’in babası Cabir ve annesi Ayber’i ne pahasına olursa olsun konuşturmaları gerektiğine karar verirler. Bir Türkmen olan Ayber, çok iyi Türkçe konuştuğu için meramını kolaylıkla dile getirir. Ayber, komiserlerin Bercis hakkında sordukları sorulara “En büyükleriydi, en sessizi, en masumu... Hastaydı Bercis, çok yaşamaz diyordu doktorlar” sözleriyle cevap verir. Yaşananların üstünü kapatmaya çalışır. Ancak Komiser Münir’in “O yüzden mi organ mafyasına sattınız oğlunuzu?” sözleri karşısında dayanamaz ve içini döker. Ayber, kendilerini çocuklarının böbreğini satmaya zorlayan sebepleri bir bir sıralar. Savaşın önce Suriye’de öğretmenlik mesleğini icra etmektedir. Fakat savaşın patlak vermesiyle Türkiye’ye göç ederler. Türkiye’de yeni bir hayat kurma hayali ile çocuklarının böbreğini satma teklifini kabul ettiklerini itiraf eder: “Bercis’i biz ölüme gönderdik... İnsan, evladının ölümünü ister mi, ama ne yapalım, Allah belamızı versin, başka çaremiz yoktu (...) Bercis’i biz sattık, evet, kendi elimizle. Bir böbreğini alacaklardı, bize para vereceklerdi, çok para. O parayla yeni bir hayat kuracaktık kendimize. Ama olmadı, dayanamamış kuzum, ameliyat masasında kalmış. Bize de söyleyemediler, sonra öğrendik.” (Ümit 2018: 290). Ayber, neden polise gitmediklerini, haklarını neden aramadıkları sorusuna ise şu gerekçeyi sunar: “Evet, onu biz öldürdük ama korktuk polise anlatmaya, çünkü iki çocuğumuz daha var geride. Yalan yok, biz ölümü çoktan göze aldık, lakin o iki yavru ne olacak?” (Ümit 2018: 290). Geride kalan çocuklarına bakabilmek için durumu hazmetmekten başka çarelerinin olmadığını dile getirir. Ayber, hapse girmekten değil, bu olay yüzünden iki çocuğunun elinden alınmasından korkmaktadır.

Romanda yazarın sözcüsü görevini üstlenen Komiser Nevzat, Ayber’in anlattıklarının Komiser Münir’in zerre kadar etkilemediğini fark eder. Komiser Münir’in yüzünde onlara karşı derin bir nefret vardır. Onun gözünde, Ayber ve Cabir suçludur. Münir’e göre “kendi çocuğunu sakat bırakmanın, ölüme yollamanın hiçbir gerekçesi olamaz” (Ümit 2018: 290). Komiser Nevzat, onun bu tutumunu şu sözlerle eleştirir:

“Bir an onun yerinde olmayı istedim. Hayata siyah ve beyaz olarak bakabilmeyi. Suçluları sadece suçlu, kötülere sadece kötü olarak görmeyi. Neden böylesi bir fenaliğe yöneldiklerini düşünmeden yargılamayı, hatta acımasızca mahkûm etmeyi. Eminim, hayat daha sorunsuz olurdu. Ama yapamadım; yaşadıklarım, bildiklerim, vicdanım daha farklı düşünmeye alıştırmıştı beni. Bu trajedide sadece Bercis için değil, bütün aile için üzülüyordum.” (Ümit 2018: 290).

Komiser Nevzat bu sözleriyle, Ayber ve Cabir’i yargılamamaları için okuru telkin etmek ister. Komiser Münir gibi düşünenleri, olayın asıl faillerine yönlendirmek ister. Ona göre suçlu, böbreği satılan Bercis’in anne -babasından ziyade onları bu davranışa

iten sebeplerdir. Göçmenlerin çaresizliğinden çıkar sağlamaya çalışanları asıl suçlular olarak görür.

Komiser Nevzat, Ayber ve Cabir'e Fahhar'ın ölümünden bahseder ve onlara yasa dışı organ ticaretinde Medeni'yle iş birliği yapıp yapmadıklarını sorar. Ancak Cabir, Ayber'in bu konuda konuşmasına fırsat vermez. Komiser Nevzat, cinayete kurban giden cerrah Kansu Sarmaşık'la ameliyat masasından kalkamayan Bercis'in arasında bir bağ olduğunu düşünür (mit 2018: 290). Komiserler, bu ihtimal üzerinde araştırma yapmaya başlarlar.

Komiser Nevzat, ocuk tacizcisi olduğunu ve bu sebeple seri katil Körebe'nin onu öldürülmüş olacağından kuşkulanlıkları Doktor Kansu hakkında bilgiye ulaşmak isterken Doktor Kansu'nun da yasa dışı organ naklinde parmağı olduğunu öğrenir. Satılmış Gündoğdu, Doktor Kansu'ya faizle para veren bir tefecidir. Komiserler, bir kumarbaz olan Doktor Kansu'yu, kendisine çok borcu olduğu için Satılmış'ın öldürmüş olabileceğinden şüphelenirler. Satılmış ise, katiyen böyle bir şey yapmadığını ve yapmayacağını söyleyerek kendini savunur. Doktor Kansu'nun kumar oynamak için gittiği kulübe, kızına böbrek nakli yaptığı bir iş adamı sayesinde girebildiğini söyler (mit 2018: 276). Komiserler, Satılmış'ın sözlerine ikna olmaz. Ancak o, ağabeyinin tek oğlunun yaşamasının Doktor Kansu'ya bağlı olduğunu ve 'elli bin lira' için asla yeğenin hayatını tehlikeye atmayacağını söyler. Zaten borcu karşılığında Doktor Kansu'nun yeğenine böbrek nakli yapmayı kabul ettiği, bu sebeple ölmesinden ziyade yaşamasını tercih edeceğini dile getirir (mit 2018: 275). Bunun zerine komiserler, Satılmış'a Doktor Kansu'nun ocuk tacizcisi olabileceğinden hiç kuşkulanıp kuşkulanmadığı sorarlar. Ancak Satılmış, onun böyle bir şey yapacağına kesinlikle ihtimal vermez: "Yok Başkomserim, bizim cerrahıtan sapık çıkılmaz. Kumar manyağı deyin kabul iradesiz deyin kabul ama Kansu'nun tacizci olduğuna kimse inandıramaz beni. z yeğenimi yanına verip yurtdışına gönderdik . . . Kosova'ya . . . Kendi oğlu gibi sahip çıktı orada Oğuzcan'a..." (mit 2018: 279). Komiser Nevzat, ameliyatın neden Kosova'da yapıldığını sorduğunda ise olayların gerçek yüzü aydınlanmaya başlar. Oğuzcan'a yapılacak olan böbrek nakli yasa dışıdır: "Türkiye'de mevzuat uygun değilmiş. Aylarca böbrek bekliyorsun, Sağlık Bakanlığı engel oluyormuş... Kansu çok iyi biliyordu bu işleri. 'Canınızı sıkmayın ben hallederim,' diyordu" (mit 2018: 279). Satılmış, ameliyatı yapacak olan Doktor Kansu öldüğü için zgndr. Yeğenin hayatından endişe etmektedir. Organ mafyası hem yakınları hasta olan ve onları iyileştirme umudu taşıyan insanları smrr hem de donör olarak kullandıkları göçmenlerin hayatlarını alar. Böylelikle yazar, yasadışı organ ticaretinin sadece göçmenlerin yaşamında kötü sonuçlar doğurmadığına aynı zamanda ev sahibi ülkenin vatandaşlarının da bu kirli ticarettten olumsuz etkilendiğine değinir.

Organ kaçakçılığı işi ile uğraşanların arkalarında iz bırakmamak için büyük bir uğraş verdiği şu sözlerle okura yansıtılır: "Bir kere bile çalıştığı hastaneye gitmedim. Oğuzcan'ın ameliyatı için bile dışarıda görüştük. Çalıştığı hastanede değil, başka bir yerde muayene etti yeğenimi" (mit 2018: 276). Onların sarf ettiği bu çaba, emniyet glerinin içini zorlaştırmaktadır. Hasta yakınları, hastalarının iyileşme umutlarını kaybetmemek, donörlerin yakınları ise daha iyi bir hayat uğruna onlara boyun eğmektedir. Her iki tarafın da bu çaresizliği, organ mafyasının içini kolaylaştırmaktadır.

Serap Hastaneleri'nin dört kurucusundan biri olan Hayati, organ yetmezliği yüzünden kızını kaybetmiştir. Yaşadığı bu olaydan sonra organ nakli alanında hizmet veren hastane zincirini kurar. Kurduğu hastanelere kızının adını vererek onu bu şekilde yaşatmayı amaçlar. Hayati, sahibi olduğu hastanelerde, fakirlerin ve göçmenlerin organlarını alıp zenginlere nakil ettirir. Bu işten kazandığı paralarla hastanelerinin sayısını arttırır. Zamanla hastanelerinin sayısını dokuza çıkarır ve onları organ

kaçakçılığına paravan olarak kullanır.

Yasadışı organ ticareti yapan kişilerin yaptıkları çoğu zaman yanlarına kâr kalmaktadır. Bu durum, romanda gazeteci Buket'in ağzından şu şekilde dile getirilir: "eskiden organ kaçakçılığına adı karışmış... Ama sonra bir yanlış anlaşılma olduğu ortaya çıkmış" (Ümit 2018: 329). Hayati, hakkında çıkan organ kaçakçılığı suçlamalarını bir şekilde bertaraf eder. Gazeteci Buket, ona bu konuyla ilgili soru yönelttiğinde, Hayati çalıştığı hastanenin kusuru olduğunu söyleyerek suçlamaların asılsız olduğunu iddia eder. Mevzuata uymadığı için yanlış anlaşılma yaşandığını ve bu yüzden gözaltında üç gece geçirdiğini ancak aklandığını belirtir (Ümit 2018: 329). Böylelikle yazar, Hayati'nin kurduğu çarkı kolaylıkla döndürdüğüne dikkat çeker.

Romanda sadece organ kaçakçılığına değil dolaylı yoldan insan kaçakçılığına da vurgu yapılır. Ayber'in şu sözleri ile insan kaçakçılığı konusuna gönderme yapılır: "insanlar o delik botlarla niye denize açılıyor zannediyorsunuz. Niye çoluk çocuk ailece ölümü göze alıyorlar. Burada mutlu olsalar, o ölüm yolculuğuna çıkarlar mı? Yanlış anlamayın sizi suçlamıyorum, Allah kimseyi vatansız, yurtsuz bırakmasın, ondan bahsediyorum." (Ümit 2018: 290).

Yazar, mevcut sistemin Hayati gibi insanların yasa dışı işlerini kolaylaştırdığını ve düzenin değişmesi gerektiğini bu şekilde okura yansıtır.

Kırlangıç Çılgılığı'nda, yasa dışı organ naklinin çirkin yüzü Suriyeli göçmenler üzerinden ortaya konur. Yazar, söz konusu eserinde ölümden kaçan insanların nasıl farketmeden ölüme yürüdüğünü kurgusal boyutta gerçekle bağını koparmadan işler.

Göç Etkenli Ana Dil Yoksunluğu

Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğünde* ana dili, "insanın doğup büyüdüğü aile ve bağlı bulunduğu toplum çevresinden edindiği, kendisiyle toplum arasındaki ilişkilerde en güçlü bağı oluşturan dil" olarak tanımlar (Korkmaz 1992: 8). Ana dil, bireyin kendini ifade etmeyi öğrendiği; sosyolojik ve psikolojik kimliğinin oluşmasında önemli rol oynayan bir unsurdur.

Göçmenler -ister zorunlu isterse gönüllü göç etmiş olsunlar- göç ettikleri toplumda artık ana dilleriyle konuşamayacakları gerçeğiyle yüzleştiklerinde, ev sahibi toplumun kültürüne ve diline yabancı kalma, aidiyet duygusundan yoksun olma sorunlarıyla baş etmek zorunda kalırlar. Ev sahibi toplum da dil sebebiyle göçmenlerle iletişim sağlamakta sorun yaşar. Dil konusu her iki kutup için de çoğunlukla problem teşkil eder. Ahmet Ümit, *Kırlangıç Çılgılığı* romanında bu noktaya değinir.

Komiser Münir, Türkçe bilmeyen göçmenlerle tercüman olmadan anlaşmanın zor olduğunu dile getirir: "Nelerle uğraşıyoruz karakolda. Suriyelilerin çoğu Türkçe bilmiyor, işin yoksa Arapça bilen birini ara. Biliyorsunuz Başkomserim, devletin böyle bir bütçesi de yok. Rica minnet tercüman buluyoruz valla. Hele bir de işin içinde cinayet olunca. Malum, adam suçunu gizlemek için Türkçe bilmiyorum numarasına da yatıyor..." (Ümit 2018: 295). Bu sözlerle romanda, göçmenlerin, göç ettikleri ülkenin dilini bilseler bile çetrefilli meselelerde kendilerine zarar geleceği endişesiyle sessiz kalabileceklerinin altı çizilir.

Komiser Nevzat, Bercis'nin ölümüyle ilgili yapılan soruşturma için göçmen kampına geldiklerinde "Nasıl anlaşacağız aileyle? (...) Tercüman var mı?" diye sorar (Ümit 2018: 295). Komiser Münir ise soruşturma esnasında Cabir'e "Türkçe anlıyor musun?" diye soru yöneltir (Ümit 2018: 297). Cabir, mahçup bir şekilde gülümseyerek "Yok, çok az bilirim Türkçe" diye karşılık verir (Ümit 2018: 297). Soruşturma süresince kendini çok iyi ifade edemez. Türkçe'yi çok bilmediği için genellikle sessiz kalmayı tercih eder. Bu vaziyet, onun dil bilmemesinden kaynaklanan uyum sorununu gözler önüne serer.

Göçmen Kuşu: Kırlangıç

Söz konusu romana adını veren kırlangıçlar, yuva yapmadaki ustalıklarıyla ön plana çıkar ve göçmen kuşlar sınıfında yer alır. Kırlangıçlar, 13 -20 cmlık boylarda, siyah ve beyaz tüylü, kısa gagalı, kısa bacaklı uzun kanatlı, toplu yaşayan, ötücü kuşlardır (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi 1986: 6721). Ahmet Ümit, eserinde kırlangıçlar ve Suriyeli göçmenler arasında özdeşlik kurar.

Romanın "Sevinç çılgınlıkları değil bunlar, acı dolu haykırışlar" başlıklı bölümünde, Komiser Nevzat ve Evgenia restoranda görüşmek için sözleşirler. Ancak Evgenia, Azez'in merdivenlerden düştüğünü öğrendiği için kızın sağlık durumu hakkında malumat almak ve tedavisine yardımcı olmak amacıyla kızın yaşadığı Feritköy'deki göçmen kampına gider. Medeni'ye kızı evlat edinmek istediğini söyler. Medeni ise, "Fahhar'ı kaybettik, Azez de giderse karım ölür" der ve Evgenia'nın teklifine sıcak bakmaz (Ümit 2018: 289). Onun bu sözlerine çok üzülen Evgenia, Azez'in ciddi bir sağlık sorunu olmadığı için Komiser Nevzat ile buluşmak üzere sözleştikleri restorana gelir. Evgenia geldiğinde Komiser Nevzat, başlarının üstünde hızla uçan kırlangıçların sesini duyar. Okur, romana da adını veren kırlangıç çılgılığının hikâyesini Komiser Nevzat ve Evgenia arasında geçen diyalogdan öğrenir. Ortamın kasvetli havasını dağıtmak ve Evgenia'nın üzüntüsü bir nebze olsun azaltabilmek, dikkatini başka yöne çekmek amacıyla "Ne kadar da neşeliler (...) Ne güzel şarkı söylüyorlar" diye kırlangıçları işaret eder (Ümit 2018: 289). Ancak Evgenia, onların şarkı söylemediğini dile getirir. İşittikleri sesin, göç esnasında yolda telef olan kırlangıçlar için göçe devam eden kırlangıçların çıkardığı bir ağıt çılgılığı olduğunu söyler: "Ölen arkadaşlarının yasını tutuyorlar. (...) Sevinç çılgınlıkları değil bunlar, acı dolu haykırışlar. Biliyorsun kırlangıçlar göçmen kuşlardır. Çok hızlı uçarlar. İşte o göç sırasında yüzlerce kırlangıç fırtınaya yakalanıp ölmüş. Göçü başarıyla tamamlayan kırlangıçlar, geldikleri ülkenin sıcak gökyüzünde uçarken, yollarda kaybettikleri arkadaşlarını anımsar acıyla, öfkeyle böyle çılgınlıklar atarlarmış" (Ümit 2018: 289-90). Nevzat, ona bu hikâyeyi nerede okuduğunu sorar. Evgenia, herhangi bir yerde okumadığını bu hikâyeyi kendisine Medeni'nin anlattığını belirtir.

Medeni, kendilerini (Suriyeli göçmenleri) kırlangıçlara benzetip onlarla aralarında ilişki kurar: "Biz de göç sırasında yakınlarımızı kaybettik, ama şu kuşlar kadar bile olamıyoruz. İnsanları rahatsız etmemek için yasımızı bile tutamıyoruz" der (Ümit 2018: 290). Zorunlu göçler çoğu zaman maddi -manevi kayıpları beraberinde getirir. Herhangi bir kayıp yaşayan bireyin, -nesne, insan veya kendisi için önemli olan başka şeyler- kaybettiği şeye verdiği değer ölçüsüne göre yas tutma derinliği ve süreci belirlenir. "Kaybedilen ile kaybeden arasındaki çözülmemiş meseleler, yas tutmayı zorlaştıran dış koşullar" kişinin yas sürecini karmaşık hâle getirir ve bu süreci atlatması daha zor olur (Volkan ve Zintl 1999: 58). Bu durum, Medeni'nin sözlerini açıklar niteliktedir. Medeni ve diğer Suriyeli göçmenlerin, yas tutmaya bile çekindikleri için geçmişin yükünden kurtulmaları daha güçtür.

Romanda kırlangıçlar ile Suriyeli göçmeler birbirlerine benzetilmiştir. Kırlangıçların çılgılığı, Suriyeli göçmenlerin sessiz çılgılığını simgeler.

Sonuç

Ahmet Ümit'in, polisiye romanı *Kırlangıç Çılgılığın'da*, göçmenlere ve mültecilere dair konulara geniş ölçüde yer verdiği belirlenmiştir. Ümit, bu romanında Suriye'deki iç savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınan mültecilerin yaşamlarını konu edinir. Suriyeli göçmenlerin çaresizliğini, yaşadıkları dramlar ve acıları gözler önüne serer.

Romanda Azez, Bercis, Cabir, Fahhar el Kutubi, Medeni, Suriyeli göçmenler;

Ayber Türkmen göçmeni; Marika ve Evgenia, Rum göçmenler; Zeynep Bulgaristan göçmeni olarak şahıs kadrosuna dâhil olur. Yazar, bu karakterler üzerinden göçmenlerin başa çıkmak zorunda kaldıkları sorunları işler.

Ümit, *Kırlangıç Çılgılığı*'nda göçmenler üzerinden yapılan yasa dışı organ ticaretinin çirkin yüzünü tüm boyutlarıyla anlatır. Organ mafyasının göçmenlerin çaresizliğinden faydalanarak onları nasıl sömürmeye çalıştığını gerçekçi bir biçimde yansıtır.

Yazar, romanda göçmenlerin dil bilmemelerinden kaynaklanan çekingen ve sinmiş hâllerini söz konusu eder. Böylelikle, göç etkenli ana dil yoksunluğunun yarattığı sorunlara değinir.

Romanda olayların bir bölümünün geçtiği Feriköy'deki göçmen kampı vasıtasıyla Suriyeli göçmenlerin yaşam koşulları yakın mercek altına alınır. Yazar, göçmenlerin misafir oldukları ülkede, kamp gibi kolektif bir yerde yaşamlarını sürdürmekten ziyade onlara daha bireysel yaşama olanağı sunan ve aidiyet hissini pekiştiren bir ev arayışında olduklarını aktarır. Yersiz yurtsuzluğun açık ve somut bir göstergesi olan göçmen kampları, romanda hem sığınılan bir barınma mekânı hem de mekânsal ayrışmanın somut göstergesi olma nitelikleriyle ön plana çıkar.

Ümit, romanda göçmen sığınma merkezlerinin çalışmalarına yer verir. Bir yandan göçmenler için yapılanları takdir ederken diğer yandan bu konudaki eksiklikleri ortaya koyar. Yasa dışı organ ticareti, fuhuş, çocuk tacizi konularıyla ilgili kanunların yetersizliğini gözler önüne sererek ilgili kanunların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğinin altını çizer.

Kırlangıçlar, göç eden kuşlar türündendir. Romanda, kırlangıçların bu yönüyle Suriyeli göçmenler arasında ilişki kurulur. Kırlangıçların, Suriyeli göçmenleri simgelediği ve kırlangıçların çılgılığının, Suriyeli göçmenlerin çılgılığını temsil ettiği neticesine varılabilir.

Ahmet Ümit'in *Kırlangıç Çılgılığı* romanında hem insanlık tarihi kadar eski hem de güncel bir mesele olan göç konusunu, Suriyeli göçmenler özelinde işleyerek yakın tarihe dayalı gerçekçi bir roman kaleme aldığı söylenebilir.

Kaynakça

- Akkayan, Taylan (1979). *Göç ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi.
- Bachelard, Gaston (2017). *Mekânın Poetikası* (Çev. Alp Türkmen). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Boynukara, Hasan (1997). *Romanda Bakış Açısı ve Anlatılış*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi* (1986). İstanbul: Gelişim Yayınları, 11, 6721.
- Doğramacıoğlu, Hüseyin (2009). Avrupa Birliği Ekseninde Dış Göçün Türk Edebiyatına Yansması. *Folklor/Edebiyat*, (60), 155-166.
- Korkmaz, Ramazan (2017). *Romanda Mekânın Poetiği, Romanda Mekân* (Ed. Ramazan Korkmaz, Veysel Şahin), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Şahin, Yunus (2011). *Kentleşme Politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Ümit, Ahmet. (2018). *Kırlangıç Çılgılığı*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Volkan, Vamık D. ve Zintl, Elizabeth (1999). *Kayıptan Sonra Yaşam*. (Çev. I. Vahip ve M. Alkan), İzmir: Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Yayınları.

